Skolprotesterna fortsätter i Frankrike

Förra hösten (2025) genomgick Frankrike en djup regeringskris som tvingade premiärminister François Bayrous liberala regering att avgå. Och bara 4 veckor senare var det dags för ersättaren Sébastien Lecornu att kasta in handduken, men kort därefter tillsattes han på nytt och är sedan dess premiärminister.

I mitten av september i år (2026) var det dags för en ny kris. Denna gång är det utbildningssystemet som står i fokus. I stort sett alla studerande, från grundskola till universitet protesterar mot dåliga lokaler, dålig utrustning, lärarbrist, stora klasser m m. Proteststormen började med demonstrationer i en förort till Paris, men de spreds snabbt över hela landet, och har nu pågått en och en halv månad sedan dess.

Krisen handlar inte bara om skolsystemet utan därunder finns mängder med ekonomiska, sociala och politiska problem. Krisen är heller inte begränsad till Frankrike, som dessutom har en usel ekonomi. Men hela Europa befinner sig i gungning – framgångarna för populistiska högerextrema partier i stora delar av Europa är ett symptom på detta. Det faktum att det har utlysts storstrejker i stora delar av södra Europa: Frankrike 5 november, Spanien och Portugal 11 november, Italien 20 november… är också illavarslande. Och i april nästa år står presidentval på dagordningen i Frankrike, där ytterhögerns Marine Le Pen lurar i vassen.

Men låt oss inte gå historien i förväg, utan titta närmare på den aktuella franska krisen. Nedan återges 5 artiklar som tar upp olika aspekter av det hela. Artiklarna återges i tidsordning.

Innehåll

Franska elever rasar över mer än förfallna klassrum och brist på lärare 1

Ett nollsummespel? 3

Mannen som inte räddade Frankrike 5

En ond cirkel av skulder och populism 6

De nya barrikaderna 8

Franska elever rasar över mer än förfallna klassrum och brist på lärare

Jon Henley, *The Guardian*, 14 oktober 2026

Bakom vågen av skolprotester i Frankrike finns en mer existentiell oro: framtiden för en hel generation.

Säga vad man vill om franska skolor men där produceras fortfarande paroller i världsklass. Här ett urval från några veckor av blockader och demonstrationer mot kronisk lärarbrist, överfulla klassrum och förfallna skolbyggnader.

”*Pas d’avenir, pas de calme*” [Ingen framtid, inget lugn], ”*Diplômés aujourd’hui, précaires demain*” [Examen idag, prekariat i morgon], ”*Vous détruisez notre avenir, on bloque votre présent*” [Ni förstör vår framtid, vi blockerar er samtid].

Några till: ”*Nos lycées tombent en ruines, comme nos espoirs*” [Våra skolor och våra framtidshopp i ruiner]. ”*On n´est pas mal éduqués, on n’est pas écoutés*” [Vi är inte ouppfostrade, det är bara att ingen lyssnar på oss]

Ser ni det gemensamma temat? Protesterna kan verka handla om väldigt materiella problem – men bakom dem finns helt klart en mycket mer utbredd existentiell oro.

Det är en generation som är rädd att framtiden kommer att handla om sämre möjligheter, dåliga löner, osäkra jobb, bostäder man inte har råd med och en offentlig infrastruktur i stadigt förfall. Dvs slutet på den grundläggande samhälleliga trygghet deras föräldrar, mestadels, hade tillgång till.

Detta var det centrala temat i ett 30 sekunder långt inlägg på Instagram förra veckan och som setts nästan 540 000 gånger – med franska ungdomar som den allra största publiken.

Samma oro finns bakom ungdomsprotester på andra håll – inte minst de stora demonstrationerna för bostäder i Spanien där tjugoåringar i Madrid och Barcelona gjort uppror mot att hyran för en enrummare kostar lika mycket som den månatliga medianlönen.

I Frankrike visar tonåringar i Seine-Saint-Denins, ett låginkomstområde i de norra delarna av Paris, reportrar bilder av trasiga stolar och bord, hål i väggarna, läckande tak, mögel, dåliga toaletter och dålig audiovisuell utrustning. En del har fått klara sig utan viktiga lärare i månader.

Följden blir protester.

Som Kitty Sayers, som gått i skola i Frankrike, säger ”föddes den franska republiken ur uppror och det är något som aldrig glöms … Talet om rättigheter, medborgarskap och kollektiv makt är en del av utbildningen i Frankrike.”

Det innebär att i franska skolor ”lärs protester ut som en grundläggande rättighet, en medborgerlig skyldighet”. Men regeringens svar har ju förstås också varit mycket franskt: kravallpoliser, tårgas, batonger och chockgranater.

Över 250 elever har skadats tillsammans med 100 ur lärarstaben och 750 poliser. En tonåring fick handen avsliten av en chockgranat, en annan miste synen på ett öga, ytterligare en sina tänder. Över 6 000 – de flesta minderåriga – har anhållits.

Efter allmänt ramaskri förbjöd inrikesministern användandet av chockgranater. Men som Alexander Hurst konstaterade att när elever klagar över tillståndet i sina skolor ”och svaret blir kravallpolis så har regeringen tappat greppet”.

Om regeringen trott att den skulle ha folkopinionen på sin sida misstog den sig. Lärarfack och andra fackliga organisationer, föräldrar och universitetsstudenter har demonstrerat med eleverna och en opinionsmätning nyligen visade att 57 procent stödde protesterna medan 33 procent var emot.

Protesterna inträffar vid en speciellt känslig tid för det politiska etablissemanget i Frankrike. Presidentval för att utse en ersättare till Emmanuel Macron kommer till våren och utan någon parlamentarisk majoritet befinner sig hans regering i en politisk klämma.

Under tiden utnyttjas protesterna av Marine Le Pens Nationell Samling och den radikala vänstern inom Jean-Luc Mélenchons *La France Insoumise,* den förra brännmärker en okontrollerad ungdom, den senare en polis som tappat kontrollen och en inkompetent regering.

Men framför allt är regeringens ekonomiska manöverutrymme nästan obefintligt. Statsskuldens andel av BNP och budgetunderskottet är de högsta inom EU, Frankrike har inga pengar över – och marknaderna följer noggrant utvecklingen.

Besparingar kommer att leda till fortsatt oro. Och görs inget kan det utlösa en bojkott av franska statsobligationer eller rent av att Frankrike hamnar på obestånd ekonomiskt (men som ekonomen Paul Krugman säger ”kanske Frankrike reda gått från att vara för stort att falla till för stort att rädda”).

Kanske kommer Frankrike att tvingas till lite av samma smärtsamma åtgärder för att få statsskulden under kontroll som Italien, Spanien och Grekland fick göra för mer än ett decennium sedan – och det kan leda till dramatiska reaktioner i Frankrike.

Vi inledde med paroller; låt oss avsluta med några till. Den mest kända franska ungdomsrevolten var förstås Maj 1968. En jämförelse mellan dess mest kända affischer och dagens är lärorikt.

1968 hette det ”*Sous les pavés, la plage*” [Under gatstenarna finns havsstranden], ”*L´imagination au pouvoir*” [Fantasin till makten], ”*L’ennui est contre-révolutionnaire*” [Kontrarevolutionärt att ha tråkigt].

Som synes var det paroller som handlade om oändliga möjligheter: en generation som störtade gamla samhälleliga hierarkier och aldrig betvivlade framtiden. Maj 68 handlade om att slå sönder en rigid och föråldrad samhällsform och öppna dörrarna till en ljus framtid.

Idag kämpar elever och studenter mer för att hindra att dörrarna helt och hållet ska slås igen mitt för ögonen på dem.

Ett nollsummespel?

Amanda Taub, *New York Times*,15 oktober 2026

Frankrike kan verka likna en nation i ständig protest. Men om man försöker förstå den senaste vågen av demonstrationer framdriven av ungdomar upprörda över förfallna skolor kan det vara värt att gå tillbaka några år.

Det var inte länge sedan fransmännen gick ut på gatorna när president Emmanuel Macron ville höja pensionsåldern från 62 år till 64. Protesterna var så intensiva att regeringen till sist sköt upp åtgärden. Pensionerna är en av de största bördorna i budgeten hos en nation med en av de högsta skuldnivåerna i Europa.

Demonstranterna i dag har rest barrikader för att kräva mer resurser för de unga, medan man förra gången tågade för att skydda resurserna för de äldre. I båda fall betraktade de som protesterade det hela som en kamp mot Frankrikes regering, men man skulle lika gärna kunna säga att två olika befolkningsgrupper står mot varandra.

Det missnöje som för närvarande sveper över Europa, från Frankrike till Spanien till Storbritannien och Belgien handlar om många olika saker: skolor, bostäder, pensioner, arbetslöshet. Men tar man ett steg tillbaka handlar det också om en stor fråga – en kamp mellan generationer om en ekonomisk kaka vars storlek bestäms av kontinentens kroniskt långsamma ekonomiska tillväxt.

”Gerontonomi”

Den åldrande befolkningen i Europa kan leda till en oundviklig konflikt. För ytterst har olika generationer olika ekonomiska intressen, säger Tim Vlandas, professor i Oxford.

Unga människor behöver satsningar på utbildning, en stark arbetsmarknad och bostäder man har råd med. Folk över 60 tenderar däremot att vilja ha generösa pensioner och samhälleligt skydd för sina bostäders värden och annat som låg inflation, till och med till priset av högre arbetslöshet. (Ingen gillar inflation men pensionärer som förlitar sig på besparingar och fasta inkomster är särskilt känsliga för den.)

När äldre människor blir en större del av befolkningen i åldrande samhällen ökar också deras politiska inflytande och länge har de fått sin vilja igenom. Följden blir vad Vlandas kallar ”gerontonomi”, en form av ”demokratiskt upprätthållen ekonomisk stagnation”.

Åkomman och symptomen på den är utbredda. I Frankrike ligger ungdomsarbetslösheten på 20 procent. Tillväxten sjönk till noll procent under andra kvartalet i år. Kostnaderna för pensionerna utgör ungefär en fjärdedel av alla offentliga utgifter, delvis på grund av att pensionsåldern är så låg, men ingen har någon större aptit på några förändringar. Många, särskilt på vänsterkanten, hävdar att det går att både slå vakt om pensionerna och satsa mer på utbildning. Men frågan återstår ändå hur det ska betalas. Hotet om en skuldkris gör det svårare att ta fler lån. Och förmögenhetsskatter, som ju ofta kan vara politiskt lockande, har inte bidragit med mycket pengar tidigare.

Läget är likadant i Spanien, med en av de äldsta befolkningarna i Europa och där protester mot krisen på bostadsmarknaden bidrog till premiärminister Pedro Sanchez beslut att utlysa nyval. Även om det var en 87-årig hyresgäst som utlöste protesterna anslöt sig många unga eftersom bostadskrisen drabbar dem hårt.

Ungdomsarbetslösheten i Spanien ligger på drygt 22 procent. Bostadskostnaderna har ökat betydligt mer än lönerna vilket ökat tillgångarna för äldre generationer men gjort att många unga stått inför valet att bo kvar hos föräldrarna tills de blivit över 30 eller offra sina besparingar på skyhöga hyror.

I Storbritannien är ungdomsarbetslösheten något lägre, runt 16 procent. Men priset för en bostad är skyhögt, framför allt i och kring London, där de flesta nya jobben finns. Och landet har ett beslut om s k ”*triple lock*”, en politik som garanterat att pensionerna i många år ökat mer än lönerna.

I ett tal nyligen lovade premiärminister Andy Burnham att ändra på den politiken, som länge varit för het för någon att röra vid. En facklig ledare kallade hans löfte ”närmast vansinne inför ett val” även om Burnham också lovade att använda pengar man sparar på social omsorg, som ju också varit något som gynnat de äldre.

Varför äldre har trumf på hand

Rika länder kan väna sig mer av den sortens strider, men det kan vara de äldre som fortsätter att bestämma agendan.

De äldre gynnas av flera faktorer; de har institutionerna på sin sida, säger Kevin Arceneaux, professor i statsvetenskap vid Sciences Po i Paris. Politiska partier och fackföreningar bemödar sig om att skydda de äldre, som ju utgör större delen av deras medlemmar och en viktig väljargrupp.

Det är också lättare att få ungdomar att stödja bra pensioner – en dag kommer de ju själva att ha nytta av det – än att övertyga äldre om att de ska betala mer för en utbildning som de själva aldrig kommer att kunna utnyttja. Yngre generationer har vissa fördelar av satsningar på de äldre, säger experterna. Vuxna barn som fortfarande måste bo hemma kan se pensionerna som en del av hushållets inkomster och inte som någon överföring av resurser från unga arbetande till pensionärer.

I Storbritannien har Laura Serra, forskare vid London School of Economics, upptäckt att generationer i arbetsför ålder ofta oroar sig för att de själva kommer att få försörja sina åldrande föräldrar om det skärs ner på pensionerna. Och det var ju också tydligt att Frankrikes unga kraftigt stödde protesterna 2023 mot Macrons pensionsreformer.

Men låg ekonomisk tillväxt på stora delar av kontinenten och kostnaderna för nya lån avskräcker många regeringar. Och någon form av beslut måste fattas snart. Och då kan unga människor befinna sig i underläge.

När den franska nationalförsamlingen nyligen behandlade nästa års budget var mycket riktigt ett av de första besluten att se till att behålla pensionärernas skattelättnader.

Mannen som inte räddade Frankrike

Katrin Bennhold, *New York Times*, 20 oktober 2026

Det fanns redan tecken på att Emmanuel Macron inte riktigt var situationens herre.

När tusentals gymnasister gick ut på gatorna för att protestera valde Frankrikes president att åka till ett krigsfartyg utanför kusten i Bretagne. Macron ville vara på plats när en ny ballistisk missil avfyrades från en fransk kärnvapenbestyckad ubåt och överlät till sin premiärminister att försöka övertyga befolkningen att regeringen hade läget under kontroll.

Sen blev allt bara värre.

När Macron till sist tog till orda söndagen den 18 oktober hade elevprotesterna snabbt vuxit till omfattande våldsamma kravaller runt om i landet. Butiksfönster krossades, bilar brändes, butiker plundrades och offentliga byggnader vandaliserades.

Men regeringens oförmåga att förutse oroligheterna och reagera har kritiserats på alla håll politiskt. Redan före våldsamheterna låg Macrons popularitet på gruvligt låga 15 procent. Det går inte att sjunka mycket mer.

Det hela ligger väldigt långt från 2017 då han kom till makten. En ungdomlig och fräsch 39-åring med enormt självförtroende som lovade att svepande ekonomiska reformer skulle föra Frankrike ur stagnationen, sätta stopp för en extremhöger på frammarsch och inte minst få bukt med den allmänna känslan av att Frankrike inte längre var något riktigt väl fungerande samhälle.

Så skulle det inte gå.

Ingen ”nedsippring”

Macron, med bakgrund i bankvärlden och som varit ekonomiminister i en mitten-vänster regering, hade 2017 besegrat Marine Le Pen genom att utmåla sig som varken vänster eller höger. Han lovade att ena ett djupt splittrat samhälle och se till att franska väljare ”aldrig mer skulle ha någon anledning att rösta på extremister”.

Han stod också för en oblyg marknadsvänlig plattform. Gör det lättare och billigare för företag att investera i Frankrike. Då kommer det att skapa jobb och ekonomisk tillväxt. Det är så man vinner tillbaka väljare från yttersta högern, hette det.

Under de nio år som gått har Macron sänkt bolagsskatt och arbetsgivaravgifter och avskaffat förmögenhetsskatten. Men inget har på något avgörande sätt bidragit till ekonomisk tillväxt eller minskat Frankrikes svindlande statsskuld.

Skattesänkningarna har kostat franska staten tiotals miljarder euro varje år. Skuldnivån – som ju aldrig varit låg – betraktas nu som ohållbar. Nästa år kommer franska skattebetalare att få

spendera mer på räntorna på statsskulden än vad som går till försvar och utbildning. Det råder nu en utbredd känsla av systemkris och sociala orättvisor.

Många av problemen fanns redan innan Macron tog över och har blivit värre av händelser han inte haft någon kontroll över, som pandemin. Men det är mot denna bakgrund som protesterna förra helgen urartade till de värsta upploppen på åratal.

Gatuprotester ingår i den politiska kulturen i Frankrike. Men det som skedde den 17 oktober var utan motstycke.

De omfattande protesterna av gymnasister och fackföreningsmedlemmar har gjort klart att Emmanuel Macron efter nästan tio år inte kunnat lösa Frankrikes problem. Och det våld som följde kan göra det lättare för en del väljare att rösta på den Marine Le Pen som Macron lovade att stoppa.

Le Pen – bilden av en blivande president?

Redan före oroligheterna den 17 oktober var Le Pen favorit att ta hem presidentvalet nästa år. Men hon och hennes Nationell Samling missade sannerligen inte det tillfälle som bjöds.

Medan Macrons regering och yttersta vänstern var fullt upptagna med att peka finger åt varandra för kravallerna gick team Le Pen omedelbart över i stabsläge inför presidentvalet.

”Folk måste vakna upp nu”, sade Jordan Bardella, ordförande för partiet Nationell Samling. ”De måste fatta de rätta politiska besluten och under alla omständigheter är vi redo att återställa ordningen i landet.”

På söndagskvällen den 18 oktober gjorde Le Pen ett högtidligt framträdande där hon målade upp bilden av ett splittrat Frankrike. Hon lät sig filmas bakom ett skrivbord och med den franska flaggan och med händerna knäppta – bilden av en president i väntan på att bli kallad.

Macrons relativa ungdom och medryckande retorik gjorde att han jämfördes med Barack Obama. Men, precis som fallet var med Obama, fick Macrons bakgrund i eliten och intellektuella framtoning honom också att framstå som stående över och utan kontakt med många väljare.

Nu ser det Macron lämnar efter sig att skilja sig mycket från de visioner han en gång hyste. Och – precis som med Obama – kommer det mer att handla om den som tar över när han väl är borta.

En ond cirkel av skulder och populism

Eshe Nelson, Jim Tankersley, *New York Times*, 22 oktober 2026

När protester mot höga bensinpriser 2018 utbröt i Frankrike erbjöd president Emmanuel Macron runt motsvarande 11 miljarder dollar i skattelättnader och löneökningar för att få bukt med oron.

Den här gången kan han inte göra det. Macron kan inte längre strö omkring sig pengar för att lösa problemen.

Det beror på att Frankrikes regering också står inför hotet om en kris på obligationsmarknaden. Investerarna överger Frankrike, osäkra på regeringens förmåga att klara budgeten mitt bland höga räntor och politisk instabilitet. Att då tillkännage stora ekonomiska satsningar för att blidka demonstranterna skulle sannolikt få investerarna att rygga tillbaka ytterligare.

Med andra ord är Macron hårt klämd. Görs ingenting kommer protesterna att fortsätta. Spenderas mer kan det leda till att Frankrike hamnar med ännu mindre pengar för t ex

utbildningen genom att det bli ännu dyrare att låna. Två scenarier som sannolikt skulle ge ytterligare fart åt de populistiska politiker som tänker ta över efter honom nästa år.

Klämd mellan ilskna medborgare och försiktiga investerare skulle Macron hamna på en ganska obehaglig plats – det man på akademisk nivå brukar beskriva som domedagsspiralen mellan populism och obligationsmarknaden.

Väljare vs investerare

Frankrike är inte ensamt om att befinna sig i denna domedagsfälla. Skuldsättningen har ökat i många rika nationer, bl a Frankrike, Storbritannien och USA samtidigt som populistiska politiker har vind i seglen. Bäddat för en eldfängd mix.

Turbulens på marknaderna och politiskt tumult kan egga på varandra, säger Michal Brzozowski och Joanna Siwinska-Gorzelak, forskare vid universitetet i Warszawa, som gett ut en skrift om förhållandet mellan populism och ekonomisk politik.

Roten till det onda är en betydande spänning: Mitt i djup politisk och ekonomisk ovisshet verkar väljare och investerare vilja olika saker.

De som tar över ett lands skulder vill bli kompenserade för riskerna med att låna ut till regeringar. När de inser att regeringarna är oförmögna att fatta svåra beslut, som minskade utgifter eller höjda skatter, för att minska ett alltmer gapande budgetunderskott, svarar de med att höja priset på lånen, dvs höjda räntor.

Väljarna däremot vänder sig alltmer till populistiska partier som avvisar tanken på att budgeten skulle kräva några besvärliga beslut. I stället lovar de att skydda generösa pensionssystem och andra utgifter och lovar ofta att sänka skatterna, eller bara höja dem för de rika, vilket i många fall inte skulle vara tillräckligt.

Resultatet kan bli följande spiral: ekonomiskt oroliga väljare satsar på populister som utlovar smärtfri återgång till den gamla goda tiden medan de som ska ta sig an regeringens skulder drar sig undan.

Moment 22

En del mittenpolitiker talar fortfarande om finansiell disciplin – den sorts löften som väljarna en gång belönade. Men idag ger den sortens politik väljarna intryck av att politikerna är maktlösa, säger Ludovic Subran, chefsekonom på det tyska försäkringsbolaget Allianz.

”Det är verkligen Moment 22 i dagens politik”, säger Subran. Politiker som ger efter för marknaden bestraffas politiskt medan fler och fler populistiska politiker ”säger vad som helst”.

Till sist väntar kanske sanningens ögonblick.

”Om det inte går att lösa med ny tillväxt, och om räntebetalningarna överstiger tillväxten, då kan heller det som inte kan pågå hur länge som helst heller inte göra det. För mycket lån och för låg ekonomisk tillväxt blir ohållbart oavsett vem som sitter vid makten och vad de sagt under valkampanjen”, säger Simon Radford, programchef vid Milken Institute i Europa.

Marine Le Pen, som toppar opinionsmätningarna inför presidentvalet i Frankrike, har lovat att minska underskottet, men ekonomerna tror inte på hennes ekonomiska plan som bl a lovar sänkt pensionsålder kompenserat av kraftiga nedskärningar av byråkratin och minskning av landets bidrag till EU. Åtgärder som kan bli svåra att genomföra. Och vänsterns kandidat Jean-Luc Mélenchon har skrämt upp investerarna genom att tala om att bara annullera delar av statsskulden i stället för att betala av på den.

Just nu tyder mycket på att det kan bli de båda som ställs mot varandra i avgörandet i nästa års presidentval i Frankrike. Och marknaden grimaserar.

De nya barrikaderna

Daniella Shreir, *London Review of Books*, 23 oktober 2026

På kvällen den 16 oktober filmades Emmanuel och Brigitte Macron dansande i sin privata loge på en konsert med Céline Dion i Nanterre [i utkanterna av Paris]. Macron föreföll lite på sin vakt medan Brigitte var upprymd, klappade händer och viftade med armarna och medan hennes huvud gungande upp och ner. ”Datumen ingen tillfällighet” hette det på ett inlägg på sociala medier som spreds extremt snabbt: det var ju den 16 oktober 1793 som Marie Antoinette giljotinerades. Trots att mer än sextusen arresterats (merparten minderåriga) under tre veckor av blockader och protester påstod sig Macron ha blivit överraskad av omfattningen av protesterna den 17 oktober. I sitt tal till nationen kvällen därpå fokuserade han på ”det ohämmade våldet i våra samhällen och städer”: ”Inför bilderna av det som skett frågar vi oss alla, hur i all världen tänker de? Hur kan fransmän göra något sådant mot Frankrike?” Vid den tiden cirkulerade en annan video online med Brigitte där hon sjunger med i Céline Dions sång ”*Dans un autre monde*” [I en annan värld].

Maningarna till mobilisering började spridas i början av september: först på TikTok, sedan på plattformar på sociala medier via AI-genererad grafik där ”*le retour des gilets jaunes*” [de gula västarna är tillbaka] tillkännagavs. Stigande bensinpriser var ett av det som utlöste mass-rörelsen 2018, som främst bestod av arbetarklass på landsbygden och i förorterna. Ursprunget till årets proteströrelse har inte hittats och går inte att spåra till någon speciell grupp, men i mitten av september hade ledningen för olika vänsterpartier börjat sprida datumet 17 oktober bland sina medlemmar. Fabien Roussel, ledare för kommunistpartiet” manade franska folket att ”mobilisera som vi gjorde 2018”. Marine Tondelier från *Les Écologistes* [De Gröna] sade att hon tänkte stödja demonstrationen ”med bägge händer och bägge fötter”, ett löfte som nu fått något makabert över sig. Datum valdes förmodligen för att det var en lördag då skollovet startade, men det har också politisk koppling: den 17 oktober 1961 gav polischefen Maurice Papon order om att attackera algerier som demonstrerade för FLN. Antalet dödsoffer är fortfarande omtvistat: staten har bara medgett fyrtio medan historiker talar om cirka tvåhundra . Några misshandlades till döds, andra kastades i Seine. Den här gången kunde man på graffiti runt om i Paris läsa: ”Vi är arvingarna till de algerier ni inte lyckades dränka.”

De arvingarna är en del av en nationell rörelse av gymnasister av en storleksordning som inte skådats sedan Maj 1968. Gymnasierna, som utgör de tre sista läsåren och leder fram till *le baccalaureéat*, studentexamen – *”le bac*”, är stora institutioner, ofta med över tvåtusen elever. Nedgången för dem är resultatet av flera decennier av uteblivna investeringar som sedan 1980-talet spätts på av regional ojämlikhet, i sin tur resultatet av att skolorna lämnats över till lokala styren. Tvärtemot rapporterna i de flesta medier i det kontinentala Frankrike började studentprotesterna i departementet Mayotte [utanför Afrikas östkust] där en grupp mammor, med stöd av fackföreningar och en studentdelegation, i slutet av augusti inledde en blockad av ingången till *Lycée du Nord* [Norra Gymnasiet] för att – bland annat – protestera mot hur oerhört stora klasserna blivit och avsaknaden av matsal. En mamma kritiserade de långa skoldagarna: hennes barn måste fara hemifrån klockan fem på morgonen för att ta sig till skolan, berättade hon för journalister, för att sedan inte vara hemma före klockan sex på aftonen. I början av september spred sig rörelsen till Franska Guyana då gymnasister till rektorn lämnade över en sjutton punkter lång lista med klagomål, bl a bristen på lärare och inställda lektioner. I det kontinentala Frankrike togs stafettpinnen över på *Lycée de Saint-Exupéry* i Parisförorten Créteil. Sedan lärare gått i strejk i protest mot det usla antalet lärare och avsaknaden av skolsköterska eller kurator blockerade eleverna byggnaden. Nyheten spred

sig och andra anslöt sig till protesten, bl a två lokala parlamentsledamöter från Jean-Luc Mélenchons LFI (*La France Insoumise* – det okuvade Frankrike).

På andra gymnasier, där de mest eftersatta återfinns i Paris förorter, har eleverna rapporterat om råttor, kackerlackor, läckande tak, trasiga fönster, ingen uppvärmning vintertid, icke fungerande toaletter och toaletter utan dörrar. I Bagnolet, en förort strax utanför *la périphérique* – ringlinjen som omger Paris – uppgav elever vid *Collège Georges Politzer* att trots att de klagat över att vattnet i kranarna var smutsigt dröjde månader innan man kunde konstatera att det handlade om rester av avföring. När protesterna stod på sin höjdpunkt var över sexhundra gymnasier blockerade runt om i Frankrike. *Lycée Paul Èluard* har fått mest uppmärksamhet delvis på grund av att höghusen i Saint-Denis – i centrum av Seine-Saint-Denis, det fattigaste departementet i det kontinentala Frankrike – blivit något av nationell symbol för bilden av förorterna.

När Greta Thunberg den 13 oktober anslöt sig till protesterna på *Paul Éluard* gjorde *CNews* – den största (och mest högerinriktade) nyhetskanalen som rullar dygnet runt – affär av att ”*La p´tite Greta*” [Lilla Greta] var där. De fokuserade på hennes Palestinasjal och gjorde gällande att de som protesterade ”blandade samman olika saker”. Thunberg talade i allmänna termer om polisvåldet och statens nonchalans mot ungdomar trots att hon kunde ha kopplats samman protesterna med sin klimataktivism och framhållit att studenter runt om i Frankrike fått göra sina studentskrivningar i 40-gradig hetta. När renoveringarna av *Lycée Paul Éluard* till sist inleddes under sommaren, tre år efter att ett tak störtat in och det blivit översvämning i klassrummen, hade det mesta av undervisningen flyttat till provisoriska baracker där fönstren knappt gick att öppna och temperaturen i september närmade sig trettio grader klockan nio på morgonen. I den mån klimatfrågan nämnts har den närmast förhånats av etablissemanget i Frankrike: i juni skämtade tv-presentatören Yann Barthès från sin luftkonditionerade studio om dem som levde *sous les toits*, under Paris takåsar: ”Vi sitter alla i samma båt. Det är väldigt varmt. Oavsett om man bor i en etagevåning högst upp i Paris … eller ute på landsbygden.”

Resurserna till skolor varierar oerhört runt om i Frankrike och klyftorna gäller även *Parcoursup*, intagningssystemet för att komma in på universiteten, som allmänt ses som diskriminerande och gjort att 120 000 kandidater inte fått plats i år (en förändring av det är ett av gymnasisternas huvudkrav). Gymnasister från bättre ställda skolor på landsbygden eller privatskolor i innerstäderna inser detta och blockerade också sina byggnader i solidaritet. Banderoller hängdes upp utanför de ansedda gymnasierna *Henri-IV* och *Louis-le-Grand* i Paris med paroller som ”*Nos privilèges devraient être des droits*” [Våra privilegier borde vara allas rättigheter]. Och sociala medier har gjort att gymnasister i förorterna upptäckte att deras motsvarigheter från innerstadens medelklass lyssnar på samma svarta artister som de själva när de demonstrerar.

En av de mer oväntade huvudpersonerna i solidaritetsrörelsen är Elwan Benoît, en sjuttonåring från Pariseliten som med sitt blommiga sätt att uttrycka sig och sin gardinfrisyr ser ut som om han hämtats ur någon film av François Truffaut. ”Den nationella polisstyrkan bildades under Vichyregimen och vi upplever att den inte förändrats sedan dess”, sade han till Vincent Lapierre, en influenser på yttersta högerkanten. Högermedierna har betecknat honom som arrogant och hotfull. På YouTube har hans kroppsspråk analyserats, i synnerhet hans sätt att le när han talar på nationella talkshows – första gången han satt sin fot i en tv-studio – och kallat honom för den store manipulatorn. En bild där Benoît kysste Mélenchon på kinden i samband med en demonstration gav bränsle åt extremhögerns uppfattning att han fallit i händerna på *l´ultragauche*, extremvänstern. Det anser regeringen också. ”När tänker du ta ansvar för att du hetsat eleverna att begå våldshandlingar?” sade inrikesminister Laurent Nuñez till Mélenchon i början av oktober.

Det mesta av polisvåldet har riktats mot förorterna, men inte allt. Sedan en soptunna satts i brand utanför ett gymnasiums i staden Alençon släpades en fjortonårig flicka bort av en polis som tagit henne i nacksving. I Metz blev en annan tonårig flicka filmad när hon låg fasthållen på marken. En av poliserna passade på att smeka henne över håret och brösten. I Tours blev en tonårig pojke av med ett öga efter att ha träffats av en gummikula. I Lens fick en pojke vänstra handen avsliten, och en del av den högra, sedan en polis avfyrat en chockhandgranat. Fallet där en polis stoppade en batong mellan skinkorna på en färgad elev är en av de 36 som för närvarande prövas rättsligt. Sabrine Kharbach, en studentledare, sade att en polis sagt till henne att ”det här handlar inte om barn. Nuförtiden är gymnasisterna storväxta; i förorterna är de 1 och 85 långa och väger 100 kilo”. En annan studentledare, Inès Nesrine Boutaybi, fick på ett möte med det regionala styret veta att hon och hennes gelikar var ”språkrör för Hamas”. En del företrädare för vänstern har försökt ingripa. En video där Bally Bagayoko, LFI:s borgmästare i Sant-Denis, ställde sig mellan unga demonstranter och polisen har fått stor spridning. Efter att i mars ha blivit vald gav Bagayoko order om att poliserna i kommunen inte fick använda gummikulor, men han har inget att säga till om beträffande den nationella polisen. En av de inbjudna på *CNews* sade att han agerade som ”en riktig byhövding” och att han måste få veta att ”vi inte lever i någon teokrati”.

”*Bismillah, c´est les ténèbres*” [I Guds namn det här är rena avgrunden] har blivit något av huvudparollen i protesterna. Det hämtades från ett meddelande på Snapchat som gymnasisterna påstår skrivits av en polisman som ville imitera ”*le langage des djeuns*” [kidsens sätt att prata] i ett försök att infiltrera en grupp av studentledare. Om Macron lyckas driva igenom sitt förbud mot sociala medier, som Frankrikes högsta domstol stoppade i augusti, kommer den som är under femton att bli av med rätten till TikTok och Instagram.

Den officiella marschvägen i Paris den 17 oktober började på Place de la République. Meningen var att den skulle starta klockan två på eftermiddagen men redan kring halvtolv hade polisen börjat använda tårgas. Ansamlingen av polisstyrkor där demonstrationen skulle starta gjorde det svårt för demonstranterna att komma fram och meddelandet spreds att det inte var värt att ta sig österut. Då började spontana demonstrationer att uppstå på andra håll. Saint-Lazare, Opéra och Madeleine – chica områden fullt av turister – hade snart intagits av demonstranter och när polisen försökte få bort dem spred de sig snart bort mot Champs-Elysées. När poliserna på Place de la République tidigt på eftermiddagen började få ont om tårgas började de kasta övningsgranater eller simuleringsgranater.

För många gymnasister var detta den första stora demonstration de deltagit i, men de visste vad som var att vänta eftersom de vuxit upp med bilder av protester och polisvåld. De såg det som att de åter reste barrikaderna från 1968 och ville ta tillbaka Marseljäsen när de tågar. Om en av polisens strategier var att få demonstranterna på andra tankar fungerade det inte. Gymnasister talade om att ”inte ha något att förlora”. För många var droppen RIPOST-lagen (*Réponses Immediates aux Phénomènes troublant l´Ordre Public, la Sécurité et la Tranquillité* [Direkt Svar på Saker som hotar Allmän Ordning, Trygghet och Lugn], som drevs igenom i somras mitt under värmeböljorna och som utvidgar polisens möjligheter till övervakning och att avstyra allmänna sammankomster. Den antogs med stöd av Macrons parti och representanter för yttersta högern och uppfattades omedelbart av polisen lika med rätt att punktera uppblåsbara plaskdammar och grillfester i närheten av höghusen i förorterna.

I samband med påven Leo XIV:s besök i Paris i slutet av september fanns 14 000 poliser utposterade. Den 17 oktober uppgavs att bara tiotusen utposterats i hela Frankrike, varav hälften i Paris, fast regeringen har förnekat de uppgifterna. Hade de styrande underskattat antalet demonstranter? Enligt landsorganisationen CGT var 800 000 i hela landet ute på gatorna medan inrikesminister Nuñez uppgav siffran till 550 000. Kanske hade tre veckor av repression mot gymnasisterna tärt på polisens resurser (när man vid femtiden försökte kalla in

frivilliga var det få poliser som hörsammade). Eller ville inrikesministern kanske visa den oundvikliga följden när tusentals frustrerade ungdomar – där många vuxit upp med bara livets nödtorft och där det saknas jobb – går ut på gatorna. Resultatet är känt: plundring av hundratals affärer och förstörelse af allmän och privat egendom. I Amiens var det bara de företag som tillhör Brigitte Macrons familj som skyddades. I Paris, nära Place de la République skövlades, plundrades och brändes dussintals småaffärer – många ägda av invandrare.

Hade det inte varit för förödelsen är det osannolikt att Macron vänt sig till nationen. Dittills hade han låtit inrikesminister Nuñez upprepa att ingen återhållsamhet skulle visas gymnasisterna, trots de många ungdomar som blivit stympade. När Macron slutligen tog till orda den 18 oktober valde han att fokusera på den del av demonstrationerna som inrymde de gula västarna och försäkrade fransmännen att han var på väg till Gulfen för att få ordning på oljefrågan. Han lade skulden på *l´ultragauche* (dvs LFI), *les casseurs* [vandalerna] (dvs ungdomarna) och *délinquants* [kriminella] (dvs svarta och araber). Han använde ordet ”våld” om det nedbrända turistkontoret i Lyon men hade inget att säga om att två demonstranter uppgetts ha dödats i Paris. Han talade avfärdande om gymnasisternas ”*inquiétude*” [oro] och inget om deras konkreta krav.

Det är ovanligt att se den här sortens oro så nära ett val [presidentvalet är planerat till i april nästa år]. Inte många av dessa ungdomar – inte ens Benoît som redan låter som en partiledare – kommer att kunna rösta då. Återstår att se om protesterna är goda nyheter för Mélenchon och [hans parti] LFI. Delar av hans bas kände sig nog besvikna när Mélenchon, som alltid förordat fredliga protester och revolution ”via valurnan”, twittrade: ”De som delar vår sak deltar inte i plundring och vandalism”. Den 19 oktober rapporterade Mediapart att polisens underrättelsetjänst fått i uppdrag att beskylla LFI för oroligheterna trots att ledaren för en av polisens fackliga organisationer sagt att 80 procent av vandalerna inte hade någon tydlig politisk hemvist.

Några dagar efter protesterna den 17 oktober var jag och såg Claire Simons *Écrire la vie*, en dokumentär om gymnasisternas upplevelser av att ha läst Annie Ernaux (Ernaux stöder LFI och i juni i Saint-Denis vid lanseringen av Mélenchons presidentvalskampanj läste hon Paul Èluards ”*Sans âge*” [Utan ålder], ett poem om den förnyelse som aktivism ger). Jag var så upptagen av gymnasisternas diskussion på det efterföljande mötet att jag helt glömde bort att bedöma tillståndet på det tiotal gymnasier som förekommer i filmen. Men filmen motsäger hur som helst statens påstående om att det bara handlar om vandaler som vill slippa skolan. *Lycée Félix Eboué* i Franska Guyana, blockerat sedan början av september, förekommer i dokumentären. En lärare säger till eleverna: ”Av Annie Ernaux´ tal när hon fick Nobelpriset förstår vi att hennes uppdrag som författare inte är att hitta på berättelser eller personer. Kom ihåg att hon säger: Jag vill skriva för …” och hela klassen svarar unisont: ”att hämnas min ras”.

Fler demonstrationer är planerade och inrikesminister Nuñez har sagt att i fortsättningen tänker han sätta in armén. Utegångsförbud har införts i en rad städer och helikoptrar surrar över huvudstaden kvällar och nätter. Rättvisan kan agera snabbt när den vill: en man har precis dömts till sex månaders fängelse efter att ha norpat åt sig vad som visade sig vara modersmjölksersättning i ett plundrat apotek och bilder har visats på hur unga demonstranter packats in i små, smutsiga celler i väntan på att bli dömda efter händelserna den 17 oktober. Men jag tvivlar på att gymnasisterna tänker låta sig kuvas.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Artikelsamling: Den politiska krisen i Frankrike fördjupas (sept 2025)

Artikelsamling: Extremhögern i Frankrike och Italien (sept 2025)

Artikelsamling: Politiskt kaos i Frankrike (okt 2025)